

Nota de premsa

2 de desembre de 2013

El Síndic demana a la Generalitat que potenciï l'acolliment en família dotant-lo de més recursos i garanties per als infants

- **Recorda que l'acolliment en família dels infants tutelats per l'Administració és el més adequat per garantir-ne el benestar i proposa que es potenciï amb campanyes de sensibilització.**
 - **Actualment el nombre de famílies acollidores és clarament insuficient per atendre el nombre d'infants amb proposta per ser acollits.**
 - **El cost d'acolliment en centres és molt superior al de l'acolliment en famílies**

- **S'evidencien mancances en el sistema de supervisió i seguiment de l'acolliment familiar, que poden provocar situacions d'indefensió del menor. Per corregir aquestes situacions, el Síndic:**
 - **Recomana que es fixin unes instruccions unificades de supervisió i seguiment per a totes les entitats supervisoras.**
 - **Suggereix que s'elabori una carta de drets dels infants acollits que indiqui, entre d'altres, la necessitat d'identificar específicament per a cada infant una persona de referència aliena a la família d'acollida.**

En l'Informe sobre el seguiment dels infants acollits en família aliena, el Síndic ha recordat que totes les administracions i serveis implicats en aquest recurs d'acolliment han de partir del principi de l'interès superior de l'infant. Per aconseguir aquest objectiu, cal escoltar els infants i adolescents en el sentit més ampli del terme i prendre's seriosament les seves manifestacions.

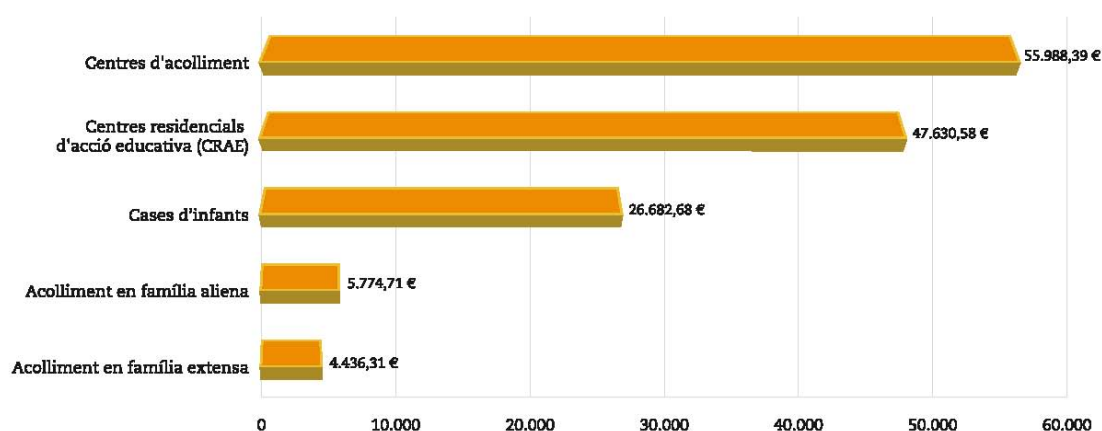
El Síndic ha detectat que no sempre es fa una valoració continuada de la situació dels infants ni del seu estat emocional i afectiu ni se'ls garanteix l'accés a una persona referent a qui acudir en cas de necessitat. En aquests casos, els infants estan indefensos davant d'un eventual incompliment de les funcions dels guardadors i s'incrementen les dificultats per detectar possibles situacions de negligència o maltractament.

L'Informe també constata que hi ha algunes mancances en el suport i el seguiment de les famílies acollidores, i alerta de la falta d'un desplegament normatiu de l'acolliment familiar i dels efectes negatius que pot provocar la divisió de competències i de funcions administratives en el desenvolupament d'aquests recurs.

L'Informe incideix especialment en el fet que l'acolliment familiar és el recurs més apropiat per a la criança dels infants quan no poden créixer amb la seva família. El seu caràcter prioritari està reconegut en la Convenció de les Nacions Unides sobre els drets de l'infant i en la normativa estatal i catalana. A Catalunya, però, està poc desenvolupat a causa d'una manca d'aposta decidida per implantar-lo.

En aquest sentit, el Síndic proposa una dotació pressupostària més gran per a l'acolliment familiar i una millora de les assignacions a les famílies acollidores amb l'objectiu d'incrementar l'acolliment professionalitzat. Cal recordar, a més, que actualment el cost d'acolliment en família és molt més baix que el cost d'acolliment en centre.

Gràfic 5. Despesa anual per infant protegit per modalitat de protecció (2012)

Font: elaboració amb dades del Departament de Benestar Social i Família.

En aquest sentit, tot i que el nombre d'infants acollits en família ha crescut en els darrers anys, l'any 2013 només hi ha en acolliment familiar el 13,6% dels infants tutelats, mentre que la proporció dels infants residents en centre representa el 38,3%. Per cada infant en família aliena, n'hi ha 2,8 en centre residencial i el nombre de famílies acollidores (621 en tota Catalunya) encara és poc significatiu en relació amb el conjunt d'infants tutelats, 7.104. Tot i que no tots els infants tutelats poden ser idonis per ser acollits en família aliena, les xifres palesen l'oferta insuficient de famílies acollidores.

Taula 1. Evolució de l'acolliment familiar i residencial a Catalunya (2002 - 2013)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Infants en centre residencial	1.813	1.822	1.868	2.101	2.396	2.456	2.516	2.621	2.749	2.701	2.764	2.719
%	30,8	29,8	30,5	32,3	34,1	33,6	33,8	33,4	34,4	37,4	39,3	38,3
Infants acollits en família aliena	467	514	538	589	635	669	704	801	885	924	958	964
%	7,9	8,4	8,8	9,1	9	9,1	9,4	10,2	11,1	12,8	13,6	13,6
Infants acollits en família extensa	2.264	2.392	2.322	2.307	2.355	2.482	2.477	2.627	2.773	2.944	2.464	2.494
%	38,5	39,1	37,9	35,5	33,6	33,9	33,2	33,5	34,7	40,8	35,0	35,1
Altres	1.337	1.391	1.400	1.501	1.632	1.706	1.753	1.796	1.578	648	854	927
%	22,7	22,7	22,8	23,1	23,3	23,3	23,5	22,9	19,8	9,0	12,1	13,0
Infants en protecció per DGAIA	5.881	6.119	6.128	6.498	7.018	7.313	7.450	7.845	7.985	7.217	7.040	7.104
%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Font: Departament de Benestar Social i Família.

Nota: Les dades corresponen al mes de desembre, a excepció de l'any 2013, que són del mes de setembre. En relació amb l'acolliment en família extensa, cal tenir present que l'any 2012 es produeix un canvi de sèrie a causa de la modificació dels sistemes d'informació de la DGAIA. Abans de la implantació del sistema d'informació Sini@, les dades eren reportades pels diferents equips especialitzats i, quan dos equips treballaven conjuntament en un cas, aquest era comptabilitzat per duplicat (de manera que en les dades anteriors a l'any 2012 hi havia casos duplicats). La categoria "Altres" incorpora els infants en acolliment preadoptiu, els infants atesos en la pròpia família (que amb l'entrada en vigor de la Llei 14/2010 desapareixen) i els joves amb mesures en expedients assistencials.

A partir d'aquestes consideracions, cal destacar les següents propostes incloses en l'Informe:

1. Desenvolupar una política per potenciar l'acolliment en família, per mitjà de mesures de difusió i de campanyes informatives i de sensibilització social, per proveir d'aquest recurs l'infant quan aquesta sigui la proposta i garantir la professionalització de la mesura i que les famílies acollidores tinguin el suport tècnic i terapèutic necessari.

2. Regular específicament els drets dels infants tutelats per l'Administració que recull la Llei 14/2010, de 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència, entre els quals hi ha el dret a una atenció individualitzada, el dret a tenir assignat un recurs adequat a les seves necessitats, el dret a tenir una persona de referència al llarg de tot el procés d'intervenció i el dret a formular queixes amb garanties.

3. Elaborar una guia o carta de drets dels infants i dels adolescents acollits en la qual constin els seus drets i la persona o persones de referència a qui poden acudir.

Els drets de l'infant haurien d'incloure: dret a conèixer els drets que té reconeguts, dret a tenir vies de queixa, dret a tenir una supervisió propera, dret a ser respectat en relació amb els seus orígens i la seva família i dret a tenir contactes amb la família, entre d'altres.

Aquesta guia o carta hauria d'anar acompanyada d'un programa de formació adreçat als infants i adolescents en acolliment sobre els drets que tenen reconeguts, i durant el seguiment que fa la ICIF s'hauria de revisar que els infants i adolescents en tenen coneixement.

4. Regular la formalització de l'acolliment, a través d'un document de formalització en què constin, entre d'altres, els drets i deures de cadascuna de les parts, el contingut del seguiment que farà l'entitat pública i el compromís de col·laboració de la família acollidora a aquest seguiment.

5. Reglamentar detalladament la revisió de les mesures, el suport i la supervisió dels equips, els diversos recursos de protecció i les seves característiques i condicions de funcionament, especialment en els casos dels centres de protecció i de l'acolliment familiar.

Respecte de l'acolliment familiar, reglamentar les funcions del tutor i del guardador i els drets i els deures dels infants i dels acollidors.

6. Establir criteris de seguiment dels acolliments, que haurien d'incloure: protocols d'actuació per a cada un dels serveis i professionals; la fixació de les plantilles adequades i suficients de les ICIF per assumir l'encàrrec de l'ICAA; circuits de coordinació, amb identificació de la institució responsable; definicions clares i concretes de les competències i responsabilitats de tots els agents que intervenen en el recurs d'acolliment familiar (DGAIA, EFI, EAIA, ICAA, ICIF), de manera que l'actuació de tots els professionals vagi en línia amb la posició del Departament.

En aquests criteris caldria fer-hi constar la definició de *maltractament infantil* i caldria incloure-hi la negligència, per evitar que aquesta forma de maltractament tingui un tractament diferenciat. Cal tenir en compte també que la negligència, a banda de la seva importància intrínseca, de vegades pot amagar un altre tipus de maltractament.

7. Establir criteris de validació de les ICIF que incloguin la garantia que es respecten els drets dels infants i dels adolescents, que els drets dels infants formen part de l'actuació de l'entitat en qualsevol de les tasques que té encomanades i que l'interès dels infants és prioritari a qualsevol altre interès.

8. Elaborar instruccions per a les ICIF que tenen encomanat el seguiment dels acolliments que incloguin els drets dels infants i dels adolescents acollits, els deures dels acollidors, l'exercici de la competència delegada i la responsabilitat de l'entitat envers els infants acollits i les funcions dels professionals encarregats de fer el seguiment dels acolliments.

Les instruccions sobre els procediments que cal aplicar serveixen de direcció i guia als professionals en el suport i l'assessorament que han de donar a les entitats, especialment respecte a la valoració del risc, de la negligència i del maltractament.

També serveixen de guia per al compliment dels objectius marcats en el projecte educatiu individual (PEI), en els registres de les reunions de coordinació general i de coordinació de casos, en totes les fases de l'acolliment, i també en el seguiment de l'acolliment mitjançant la supervisió de l'infant acollit.

Les instruccions haurien d'incloure:

- Les funcions del referent i coreferent del cas: qui és el referent de la família i qui és el referent de l'infant.
- La freqüència de les entrevistes i de les visites i dels contactes dels professionals referents amb l'infant o l'adolescent acollit. En alguns països és una vegada al mes.
- El primer contacte amb l'infant en iniciar-se l'acolliment per assegurar que està ben atès i que la família acollidora sap donar cobertura a les seves necessitats (en alguns països està establert que durant els primers cinc dies laborables s'ha de mantenir una entrevista amb l'infant).
- La freqüència de les visites al domicili, amb l'objectiu d'assegurar que la família acollidora pot mantenir les expectatives de cura i atenció de l'infant com en el primer moment (en alguns països s'estableix que les visites s'han de fer cada tres mesos).
- Les revisions en l'àmbit de la salut al començament de l'acolliment (en alguns països estan fixades en els primers trenta dies de l'acolliment, i després, anualment).

9. Elaborar criteris i instruccions per tal que l'ICAA dugui a terme les funcions de seguiment, supervisió i inspecció de les entitats en qui ha delegat la gestió dels acolliments familiars i ha encarregat la guarda dels infants que la DGAIA té tutelats.

Aquest hauria de ser un instrument per garantir una supervisió i inspecció rigorosa dels recursos i de les intervencions en acolliment familiar.

Aquests criteris i instruccions haurien d'incloure la freqüència de les reunions amb les ICIF, el contingut de les reunions i el registre de les actes de les reunions, entre d'altres.

10. Elaborar instruccions de compliment obligat respecte de l'especialització, la formació i la supervisió dels professionals de les ICIF, que haurien d'incloure:

- la formació especialitzada mínima en atenció i en protecció de la infància en alt risc psicosocial;
- els coneixements mínims sobre el sistema de serveis socials i de protecció de la infància i l'adolescència;
- l'experiència en el treball amb famílies i infants en dificultat social;
- la informació sobre els drets humans i sobre els drets dels infants i dels adolescents;
- el compromís de l'entitat en la formació continuada i especialitzada dels professionals que hi treballen.

11. Garantir la suficiència de recursos humans, la formació especialitzada dels professionals, la participació i l'escolta activa de l'infant o de l'adolescent, la reflexió conjunta i la coordinació amb tots els professionals i serveis en els processos de revisió i supervisió de les mesures de protecció dels infants tutelats per l'Administració pública per assegurar el compliment del dret dels infants a la revisió periòdica de la seva situació.

12. Establir un procediment de queixa per als infants i els adolescents en acolliment familiar.

Cal assenyalar una vegada més la importància d'aquest procediment, que, afegit a la relació i al contacte necessaris del professional amb l'infant acollit, dona resposta al dret a ser escoltat.

El procediment de queixa té un objectiu principal, que és detectar possibles maltractaments, incompliments o desatencions en l'acolliment, però té també una funció secundària i derivada de la primera: aportar informació sobre qüestions que l'Administració ha de millorar o corregir.

13. Establir mecanismes per assegurar que cada infant o adolescent acollit té un projecte educatiu individualitzat (PEI) en el qual ha participat, que és renovat de manera rigorosa i periòdica i que és l'eina principal per fer el seguiment dels infants acollits.

El compliment del PEI ha de ser la base de la valoració en el seguiment de l'acolliment, conjuntament amb l'infant i la família acollidora. En la revisió de l'assoliment dels objectius específics de cada PEI, cal buscar la col·laboració dels serveis educatius i de salut que treballen amb l'infant. El PEI hauria d'incloure les necessitats físiques i emocionals de l'infant, els vincles i les relacions familiars i socials, i el seu procés d'aprenentatge.

Els informes de seguiment de l'acolliment haurien de registrar tots els avenços i els dèficits en cada àrea, la valoració que en fa el mateix infant o adolescent i la valoració de la família acollidora.

14. Establir un professional referent que faci únicament el seguiment de l'atenció a l'infant, i un professional referent per supervisar la família en l'exercici de les seves funcions i donar-li suport.

15. Activar el pla de professionalització de famílies acollidores, en compliment de l'obligació de l'Administració d'assignar als infants i als adolescents que estan tutelats el recurs alternatiu a la família.

El desenvolupament de l'acolliment familiar professional és fonamental per assegurar que els infants que tenen proposta d'acolliment familiar puguin disposar d'una família acollidora que cobreixi les seves necessitats.